

ефективного взаємодія з клієнтом в здійсненні допомоги останньому в вирішенні його проблем.

The article is devoted to the problem of preparation the future psychologist to professional activity. Within the publication the causes of choice the profession are disclosed. Main requirements for professional incipience the psychologist-practitioner are investigated, in particular, the focus is made on theoretical and practical training of highly skilled specialist and certainly on the need of personal readiness the psychologist to implement the psychologist profession. The emphasis is put on personal correction the psychologist, as a necessary condition his effective interaction with the client in the implementation of aid last in solving his problems.

Статтю подано до друку 02.12.2014.

© 2014 р.

Л. Л. Бондаревська, О. Г. Стасько, О. Ю. Франчук (м. Черкаси)

ПРОБЛЕМА СПІЛКУВАННЯ У КОНТЕКСТІ ГЛИБИННОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Постановка проблеми. Аналіз психологічних досліджень з проблеми спілкування свідчить, що поведінка людини неможлива поза цим процесом, оскільки він задовольняє потребу особистості в інших людях. У науковій літературі робилися спроби проаналізувати передумови проблем у спілкуванні та залежність вибору партнера по спілкуванню від його цінностей, інтересів, мотиваційної сфери. Незважаючи на підвищену увагу дослідників до проблеми спілкування, ми вважаємо, що дана проблема залишається недостатньо дослідженою, особливо в контексті врахування взаємозв'язків між свідомою і несвідомою сферами психіки суб'єкта. При усій глобальності результатів психологічних досліджень, у контексті глибинної психології проблема спілкування залишається відкритою, хоча, на нашу думку, є важливою для практичної психології.

Метою статті є дослідити проблему спілкування у контексті глибинної психології.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи сферу спілкування людей, дослідники переважно звертають увагу на свідому сферу їх психіки у процесі спілкування. Так, Р. Чалдіні вказував, що одним із факторів, який впливає на наше ставлення до іншої людини є подібність: нам подобаються люди схожі на нас, і ми з більшим задоволенням погоджуємося з вимогами саме таких людей. Причому, не важливо про яку схожість ідеться – про подібність думок, особистісних якостей, цінностей чи стилів життя [9]. З цього слідує, що ті люди, які хочуть нам сподобатися повинні у чомусь стати схожими на нас. “Навіть незначна схожість може сприяти виникненню позитивної реакції на людину” [9, с. 162]. Автор зазначає, що позитивну реакцію та симпатію викликають люди, які часто говорять нам компліменти чи схвалення [9].

Ми долучаємося до такої позиції автора, але при цьому вважаємо, що без урахування несвідомих аспектів психіки в спілкуванні, у поле зору потрапляє лише ситуативна сумісність людей, що зводиться до свідомої регуляції суб'єктом психічної активності і не вимагає особливих зусиль дотримання соціальних норм та правил партнерського спілкування. Не викликає сумніву той факт, що спілкування значною мірою залежить від позитивного схвалення наших дій партнером, але при цьому важливо зазначити, що похвала набуває для суб'єкта особливого значення у випадку, коли підкріплює його ідеалізоване “Я”.

У психологію спілкування важливий внесок зробив Б. Г. Ананьєв, стверджуючи, що саме завдяки цьому процесу людина будує стосунки з іншими людьми [1]. Згідно з дослідженнями науковця, спілкування завжди відповідає певним нормам суспільної поведінки та регулюється

ними. Автор розглядає проблему спілкування з точки зору співвідношення в ньому суспільного та індивідуального. Дослідник зазначає, що міжособистісна взаємодія завжди визначається системою суспільних відносин. Оскільки спілкування є одночасно індивідуальною діяльністю, то в його структурі й динаміці неможливо провести чітку межу між індивідуальним та соціальним. Тому спілкування є одночасно як соціальним, так і індивідуальним явищем. Б. Г. Ананьєв також звертає особливу увагу на критерій вибірковості в спілкуванні, який, на його думку, залежить від мотивів людини [1].

З нашої точки зору, особливо цінною є ідея автора про вибірковість у спілкуванні. У контексті нашого дослідження вибірковість спілкування пов'язана з умовними цінностями людей, на яких вони єднаються в стосунках. Також цікавим є питання про єдність соціального та індивідуального у спілкуванні, оскільки соціальне можна пов'язати з нормативними цінностями, а індивідуальне – з умовними, між якими існує тісний взаємозв'язок. При цьому дослідник не звертає увагу на те, що суб'єкт завжди сприймає соціальний досвід крізь призму індивідуального, тобто крізь призму власних умовних цінностей.

На особливу увагу заслуговують дослідження В. М. М'ясищева. Автор констатував, що відношення суб'єкта до різних людей, як правило, буває різним (одна й та ж людина може проявляти протилежні якості стосовно різних людей). На думку науковця, протилежність якостей суб'єкта можна пояснити ставленням до тієї чи іншої людини, яке виражається в поведінці [6]. Він звертає особливу увагу на вплив минулого досвіду людини на її поведінку в різних ситуаціях та на взаємодію з іншими людьми. Дослідник зазначає, що суб'єкт може не усвідомлювати, що від нього найбільшою мірою залежить характер поведінки стосовно нього інших людей, а значить і характер його переживань від спілкування з ними. У цьому позиція дослідника є близькою до нашого підходу розуміння неусвідомленості власного внеску суб'єктом у процес спілкування, що породжує суб'єктивізм у взаємодії з оточуючими. Однак В. М. М'ясищев не вказує методи, за допомогою яких можна пізнати (усвідомити) суб'єктивізм такого спілкування.

Вагомі здобутки в дослідженні сфери спілкування належать О. О. Бодальову [2-4]. Дослідник зазначав, що люди, взаємодіючи між собою і обмінюючись певною інформацією, переслідують певну ціль, задовольняючи власну потребу в спілкуванні. Він наголосив, що в спілкуванні завжди наявний суб'єктивний фон, який, супроводжуючи взаємодію людей, накладає відбиток на спілкування. Також автор стверджував, що вибір партнера зі спілкування значною мірою залежить від мотиваційної сфери суб'єкта, від задоволення його потреб, що визначає для нього суб'єктивну значимість кожного з партнерів [4]. Люди стають суб'єктивно значимими для особистості і викликають бажання спілкуватися не лише тоді, коли відповідають засвоєними суб'єктом еталонам і нормам поведінки. На вибір партнерів спілкування впливають також такі індивідуальні потреби особистості, як потреба у співчутті, опіці, у захисті власного "Я" чи самоствердженні. О. О. Бодальов зазначав, що "значимі різною мірою для людини ставлення інших людей до неї впливають не стільки на її основні потреби, скільки на підкорення їм тенденції захисту власного "Я", що проявляється в пошуках і в здійсненні способів поведінки, які стверджують це "Я" [4, с. 74]. Крім того, дослідник підкреслював, що взаємодія пов'язана з суб'єктивними очікуваннями партнерів зі спілкування: від кожного з партнерів суб'єкт очікує різних форм поведінки в різних ситуаціях [3].

У контексті нашого дослідження плідною є думка науковця про наявність суб'єктивного фону у спілкуванні та вплив на процес спілкування індивідуальних потреб особистості (у співчутті, опіці, захисті "Я", самоствердженні). Ми цілком поділяємо таку позицію О. О. Бодальова, оскільки досвід практичної роботи доводить, що спілкування, як правило, характеризується суб'єктивною значимістю людей один для одного. Але при цьому суб'єкту важливо розуміти власну неусвідомлювану "зацікавленість" у суб'єктивності такого спілкування.

Тому постає проблема пошуку нових адекватних методів для виявлення суб'єктивного фону спілкування з метою упередження виникнення бар'єрів у ньому.

О. О. Бодальов звернув увагу і на такий факт, що позитивний результат спілкування, як правило, пов'язаний з адекватним чуттєвим відображенням партнерів зі спілкування. Негативний результат часто є наслідком неадекватного відображення партнерів один одним, неправильного тлумачення інформації, якою кожен із них володіє. Дослідник зазначає, що завдяки дії механізму зворотного зв'язку на основі досягнутого результату в ході взаємодії з іншими людьми, суб'єкт може корегувати свої подальші дії, замінюючи певні способи поведінки новими, більш ефективними [3]. Ми солідаризуємося з такою думкою автора, але при цьому зазначаємо, що нові форми поведінки суб'єкт може апробувати лише усвідомивши непродуктивність "старих", що, на нашу думку, є можливим лише у випадку глибинно-психологічної роботи з суб'єктом.

Виходячи з психоаналітичного підходу до розуміння структури психічного, нами встановлено такий факт, що взаємодія між людьми найбільшою мірою пов'язана з індивідуально неповторними умовними цінностями, які структурують сферу спілкування. У контексті проблеми взаємозв'язку свідомої та несвідомої сфер психіки суб'єкта умовні цінності вперше піддаються спеціальному дослідженню у процесі групової психокорекційної роботи за методом активного соціально-психологічного навчання (АСПН) академіком НАПН України Т. С. Яценко [10]. Умовні цінності досліджуються Т. С. Яценко як такі, що співвідносяться з ідеалізованим "Я" суб'єкта, його невиправданими очікуваннями бажаної зворотної інформації, яка покликана підтвердити гідності "Я" [10]. Декларування умовних цінностей завжди відбувається на користь ідеалу "Я" суб'єкта та на користь ідеалізованому "Я". Ідеалізація завжди передбачає певний відступ від реальності, якому сприяє захисна система, що "дбає" про суб'єктивну зінтегрованість психіки. Таким чином, умовні цінності визначають семантичний бік ідеалізованого „Я” суб'єкта та ілюзорно сприяють подоланню почуття меншовартості. Непідтвердження ідеалізованого «Я» суб'єкта породжує негативні емоції. Суб'єктивна зінтегрованість психіки в такому випадку забезпечується психологічними захистами, що породжує викривлену призму сприйняття оточуючого світу та гальмує реалізацію власних цілей і потреб, налагодження оптимальних стосунків із соціумом.

Відповідно до різновидів психологічних захистів виокремлено два різновиди умовних цінностей: базові та ситуативні, між якими існує стійкий взаємозв'язок і взаємообумовленість. Базові умовні цінності органічно пов'язані з глибинними детермінантами психіки та цінностями інфантильного "Я" (глибинно-психологічними), які започатковані при допомозі механізму витіснення і не потрапляють у поле зору свідомості суб'єкта. Глибинно-психологічні цінності формуються під впливом цінностей первинних лібідних об'єктів, чуттєве єднання з якими носить інцестний характер, що не має безпосереднього вираження в спілкуванні та не потрапляє у свідомість суб'єкта. Зміст глибинних цінностей (у зв'язку з витісненнями) символізується, що зумовлює маскування їхнього впливу на соціальні аспекти поведінки, а їх вираження також завуальоване іншими, більш прийнятними для свідомості цінностями. Пізнання інфантильних цінностей відбувається у процесі тривалої психокорекційної роботи з використанням різних методик АСПН через умовні цінності. Умовні цінності піддаються діагностуванню за параметрами очікувань суб'єкта та його емоційними реакціями в процесі взаємодії з іншими людьми в умовах АСПН. Ситуативні умовні цінності гармонізуються з нормативними цінностями суб'єкта і можуть частково вербалізуватися (усвідомлюватися). Однак вони за своєю суттю є неусвідомленими. Будь-яка ситуативна умовна цінність має глибинно-психологічне підґрунтя. Актуалізація ситуативних умовних цінностей відбувається у взаємодії з іншими людьми, коли виникає ризик непідтвердження гідностей "Я" [7].

Внаслідок дії системи психологічних захистів у суб'єкта виникають неусвідомлювані й невинуваті очікування відносно характеру відображення власної особистості іншими людьми. Як наслідок, можемо спостерігати очікування стосовно оточуючих людей, щоб вони не помічали тих якостей, які не узгоджуються з умовними цінностями суб'єкта. При цьому відступи від реальності не потрапляють у поле зору свідомості суб'єкта, він щиро очікує схвалення своїх вчинків. Якщо семантика зворотної інформації не відповідає очікуванням суб'єкта, створюється небезпека порушення процесу спілкування у зв'язку з можливістю актуалізації тенденції дискредитації іншої людини [10].

Викривлене сприймання процесу спілкування може породжувати стан відчуження оточуючих, небезпеку занурення в агресивний, депресивний або апатичний стан. При цьому суб'єкт може навантажуватися негативними почуттями, не змінюючи позицію відносно власних цінностей або ж обтяжуючись певними деструкціями. Викривлення можуть посилювати тривожність, що веде до оцінки будь-яких подій як ворожих, шкідливих чи загрозливих. При цьому суб'єкт може дискредитувати чи ігнорувати інших людей заради досягнення бажаного підкріплення ідеалізованого "Я".

Вплив викривлень на процес спілкування проявляється також у розвитку тенденцій до заздрощів, помсти, регресії тощо. Ускладнюється ситуація спілкування ще й тим, що захисти, які маскують викривлення реальності, є незалежними від вольової та свідомої регуляції через вираження емотивного моменту. "Я" у процесі "захисту" цікавить не стільки сам по собі результат діяльності (або її процес), скільки його значущість для підтвердження "образу Я". Таким чином, викривлення, властиві захистам, не є для них самоціллю, а швидше є наслідком прагнення до реалізації ідеалізованих очікувань "Я". Якщо суб'єкт відчуває себе негідним схвалення оточуючих людей, то це спричиняє не лише ситуативні переживання негативних емоцій, а небезпеку незадоволення потреб "Я" в майбутньому, а значить і подальші негативні переживання.

Умовні цінності тісно пов'язані не лише з психологічними захистами та ідеалізованим "Я", а й з нормативними цінностями, які мають просоціальний характер та формуються під впливом функціонування людини в соціумі, цінностей батьків, власного досвіду. Виникаючи у процесі міжособистісного спілкування, нормативні цінності закріплюються як стереотипи, еталони, звичаї, традиції, виконують важливі суспільні функції. Проявляючись у безпосередньому спілкуванні, в живому потоці людських комунікацій, вони регулюють спілкування, надають йому історичної обумовленості. Сформовані соціально-психологічні норми, еталони, стандарти й стереотипи мають велике значення для поведінки особистості: полегшують, спрощують відношення, спілкування подібно до того, як алгоритми мисленнєвої діяльності полегшують процеси розв'язання різного роду завдань. Разом з тим, традиції, звичаї і мода можуть ставати нормативними цінностями лише за умови, коли хтось цих традицій і звичаїв дотримується, а моді слідує. Інакше вони являють собою лише історичний інтерес. Говорячи про нормативні цінності, слід також враховувати спосіб їх виникнення та існування. Цінності соціуму можуть існувати лише як суб'єктивні переживання окремих людей. Нормативними і масовими їх робить по-перше те, що вони проявляються в процесі спілкування людей; по-друге, те, що вони одночасно стосуються великої кількості людей. Навіть колективна думка, настрої, воля і т. п. виникають лише через думку конкретних людей, оскільки ніякої "колективної голови", яка здатна думати й відчувати, по суті, не існує. Тільки відчужуючись, закріплюючись у матеріальних продуктах діяльності (книгах, газетах і т. п.), колективні думки і переживання стають відносно самостійними. При цьому їх вплив можливий лише на конкретних людей [7].

У цьому контексті Д. О. Леонтьєв відзначає продуктивність соціологічної інтерпретації надіндивідуального характеру цінностей, які при цьому втрачають свою абсолютність, оскільки

об'єктивним може бути лише те, що не залежить ні від людини, ні від соціуму [5]. Якщо ж людина приймає для себе нормативні цінності соціуму, то поступово вимоги суспільства до неї стають вимогами особистості до самої себе, входять до її внутрішньої структури. Таким чином нормативні цінності інтегруються з умовними. У контексті цього Е. Фромм зазначає, що в процесі пристосування до нових соціальних умов, у людини розвиваються ті риси характеру, які в подальшому призводять до бажання діяти саме так, як вимагає соціум [8].

Ми поділяємо таку думку автора і вважаємо, що якщо в процесі пристосування до певних нормативних цінностей суб'єкт отримуватиме підкріплення своєї поведінки, бажані для його "Я", то вказані цінності можуть перейти до розряду умовних. Наприклад, необхідність навчатися спочатку може не приносити дитині задоволення, але під впливом батьків, соціуму, вона ходить до школи, засвоює основи знань. Певний час вона це робить, щоб задовольнити вимоги батьків, отримати похвалу. Поступово дитині починає подобатися навчання, вона займається додатково, потім самостійно оволодіває професією і т. п. Словом, дитина приймає нормативні цінності й вони зінтегровуються з її умовними цінностями.

О. О. Бодальов підкреслює залежність нормативних цінностей суб'єкта від особистого досвіду, називаючи їх еталонами. Дослідник стверджує, що еталони актуалізуються в суб'єкта при взаємодії з іншими людьми та їх оцінці [4]. З нашої точки зору, таке визначення цінностей автором наближене до умовних, оскільки умовні цінності також пов'язані з минулим досвідом та актуалізуються при взаємодії з іншими людьми. Але дослідник не вказує, що такі цінності є неусвідомленими для суб'єкта.

Отже, умовні цінності суб'єкта тісно пов'язані з нормативними цінностями (ідеал "Я"), які зорієнтовані на потреби та вимоги соціуму й формуються під його впливом. Людина може захищати власну позицію нормативними цінностями: декларувати одні цінності, а робити діаметрально протилежне, і саме це доводить умовність такої цінності. Останнє супроводжується відступом від реальності, що породжує викривлену призму сприйняття оточуючого світу. Таким чином, нормативні цінності вуалюють умовні. Умовними цінностями ми можемо навантажуватися під впливом значущих людей, прочитаних книг, так званих "крилатих висловів". Якщо людина не приймає для себе ту чи іншу цінність, вона залишається нормативною.

Таким чином, ми можемо констатувати, що для суб'єкта не існує суто нормативних цінностей. Кожна цінність, якою керується суб'єкт у поведінці, має емотивний потенціал та набуває відтінку умовної, особистісно значущої під впливом зінтегрованості із глибинними детермінантами [7]. Наприклад, лектор, читаючи лекцію, проговорює певні нормативні цінності, але читаючи одну й ту ж лекцію, кожен лектор по-своєму розставляє акценти, відповідно до своїх умовних цінностей. Відповідно слухачі лекції теж кожен по-своєму сприймає поданий матеріал: хтось приймає для себе, а хтось – ні. Нормативні цінності не мають для суб'єкта природного енергетичного заряду, який би стосувався його цілісно.

Несвідоме через ситуативні захисти здійснює інтеграцію зі свідомим в плані досягнення незреалізованих потреб інфантильного порядку (які зазвичай відповідають "логіці свідомого"), маскуючи їх сутність шляхом раціоналізації. Це є однією з передумов (та умов) символізації як маскування, вуалювання достеменно інфантильного інтересу та змісту несвідомого просоціальним мотивом. Тобто маскування в "одяг", прийнятний для свідомого, є однією з умов (та результатів) як символізації, так і гармонізації змістів свідомого та несвідомого водночас. Суб'єкт же при цьому може мріяти про кар'єру, особистісне зростання і не бачити, що він "працює" на закономірність "вимушеного повторення" минулих драматичних переживань, які поглинають його енергетику. Завдяки дії психологічних захистів умовні цінності набувають усе

більшої вираженості, що зумовлює повну втрату реальності відчуття партнера, а також зниження управління процесом спілкування.

Усе це унеможлиблює аналіз істинних причин труднощів у спілкуванні та призводить до гіперболізації негативних якостей іншої людини, до егоїстичних прагнень ствердження гідностей власного "Я". При цьому спостерігається блокування почуття вдячності, а прояви добра з боку інших людей сприймаються як належне (у зв'язку із значимістю "Я"). Більше того, прояв добрих намірів з боку оточуючих може не сприйматися, відштовхуватися через небезпеку применшення гідностей власного "Я". За умов розвитку автоматизованих форм захисту людини, як правило, потенційно притаманні недобррозичливість, підозрілість, що часто є наслідком проєкції власних відчуттів. Деструкції в спілкуванні також спричиняє феномен психологічного егоїзму, який проявляється в тому, що людина не розуміє, де з власної ініціативи та проявів поведінкової активності (яка відповідає її інфантильним цінностям та інтересам) вона шкодить іншим людям, ускладнюючи процес спілкування.

Висновки та перспективи дослідження. Таким чином, спілкування під впливом умовних цінностей може набувати усталених форм поведінки, обтяжених психологічними захистами. Особливо значущим для суб'єкта стає спілкування, яке сприяє актуалізації його умовних цінностей. Тому часто ми можемо спостерігати прив'язаність чи любов суб'єкта до тих людей, під впливом яких це відбувалося. Тому, на нашу думку, шлях до оптимізації ефективної взаємодії у процесі спілкування полягає в усвідомленні умовності власних цінностей та нівелюванні їх деструктивного впливу. Групова психокорекція за методом АСПН допомагає суб'єкту усвідомити умовність цінностей та нівелювати труднощі спілкування: позбавитися від тенденцій психологічного егоїзму та дискредитації іншої людини, що сприяє поліпшенню стосунків з оточуючими. Це допомагає суб'єкту позбавитися від особистісних деструкцій, які проявляються в спілкуванні, породжуючи тим самим бар'єри в контактах з іншими людьми та ускладнюючи реалізацію власних потреб. Психокорекція сприяє розвитку здатності суб'єкта до партнерських стосунків, які передбачають рівність, гуманність, доброзичливість тощо. З огляду на сказане, психокорекційний процес має бути спрямований на поглиблення пізнання суб'єктом власних особливостей несвідомої сфери, цілісних проявів психіки в єдності свідомих та несвідомих аспектів. Це відкриває можливість послаблення деструктивних тенденцій психіки, породжених непродуктивними очікуваннями ствердження умовних цінностей, які створюють підґрунтя для ідеалізованого "Я". Групова психокорекція за методом АСПН сприяє нівелюванню умовності цінностей, які обумовлювали невиправдані відступи від реальності, підвищує соціально-перцептивну компетентність суб'єкта та його адаптованість до соціуму.

Література

1. *Ананьев Б. Г.* Общественная детерминация индивидуального сознания // Предмет и метод психологии: Антология / Ананьев Б. Г. (Под ред. Е. Б. Старовойтенко) – М.: Академический Проект: Гаудеамус, 2005. – С. 329 – 346.
2. *Бодалев А. А.* Психология о личности / Бодалев А. А. - М.: Изд-во Моск. Ун-та, 1988. – С. 70.
3. *Бодалев А. А.* Восприятие и понимание человека человеком / Бодалев А. А. – М.: Изд-во Моск. Ун-та, 1982. – 200 с.
4. *Бодалев А. А.* Личность и общение: Избранные труды / Бодалев А. А. – М.: Педагогика, 1983. – 272 с.
5. *Леонтьев Д. А.* Ценность как междисциплинарное понятие: 35к.35 многомерной реконструкции / Леонтьев Д. А. // Вопросы философии. – 1996. – № 4. – С. 15 – 26.
6. *Мясищев В. Н.* Психология отношений / Мясищев В. Н. (Под ред. А. А. Бодалева) – М.: Изд – во Ин-та практ. Психологии, Воронеж: НПО "МОДЭК", 1995. – 256 с.

7. Стасько О. Г. Психологічна значущість умовних цінностей та їх вплив на формування ідеалізованого "Я" особистості: Дис. ... канд..психол. наук : 19.00.07. / Стасько Олена Григорівна. – Черкаси, 2006. – 369 с.
8. Фромм Е. Бегство от свободы; Человек для себя / Фромм Э. (Пер. С англ.. Д. Н. Дудинский) – Мн.: ООО "Попудри", 2000. – 672 с.
9. Чалдини Р. Психология влияния / Чалдини Р. – СПб.: Издательство "Питер", 2000. – 272 с. – С. 162.
10. Яценко Т. С. Основи глибинної психокорекції: феноменологія, теорія і практика: Навч. Посіб. / Яценко Т. С.– Вища шк.. 2006. – 382 с.

В статье поставлен акцент на условных ценностях субъекта, их взаимосвязи с процессом общения. Доказана возможность выявления условных ценностей субъекта в межличностном взаимодействии благодаря актуализации эмоционального аспекта. Констатируется, что общение под влиянием условных может становиться статичным, которое может выступать формой психологической защиты.

In the article the accent is put on the conditional values of the subject, their intercommunication with the process of intercourse. There is possibility of exposure of conditional values in interpersonality co-operation due to actualization of emotional aspect. It is established, that intercourse under act of conditional values can acquire withstanding forms which can appear in the form of defence.

Статтю подано до друку 12.12.2014.

©2014 р.

І. С. Дударенко (м. Черкаси)

МІЖОСОБИСТІСНИЙ ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК ЯК МЕХАНІЗМ ЗМІНИ СУДЖЕНЬ УЧАСНИКІВ ГРУПОВОЇ ПСИХОКОРЕКЦІЇ

Постановка проблеми. Аналіз широкого спектру психологічних досліджень дозволяє відстежити закономірний інтерес науковців до аксіологічного аспекту життєдіяльності суб'єкта, що є зрозумілим за умов формування нових цінностей, норм та ідеалів. Підвищення інтересу до проблеми вивчення цінностей відбувається зазвичай у кризові періоди, що супроводжується пошуком нових життєвих орієнтирів буття людини. Українське суспільство, яке поступово трансформується, має морально відродитися. Етичні знання стають важливим чинником розвитку духовної культури суспільства і морального світорозуміння особистості. Практична психологія покликана допомогти сучасній людині осмислити життя в усій його багатозначності та глобальності, розширити горизонти індивідуального сприйняття світу, вводячи у нього соціоморальні, гуманітарні критерії оцінки усього, що відбувається. Ситуація стрімких соціальних змін, ціннісно-нормативної невизначеності позначається на психоемоційному стані суб'єкта: викликає тривогу, обумовлює дезорієнтованість, невпевненість, що вимагає пильної уваги психологів до пошуку ефективних засобів надання психологічної допомоги особистості у вирішенні її екзистенційних проблем.

Актуальність обраної для дослідження теми обумовлена необхідністю теоретичного осмислення можливостей групової психокорекції у практичному вирішенні аксіологічних проблем суб'єкта. У спектрі проблем, пов'язаних із наданням психологічної допомоги, особливе місце посідає кінцевий результат психокорекційної роботи, який сприятиме